

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

PROIECT COFINANȚAT DIN FONDUL SOCIAL EUROPEAN PRIN PROGRAMUL OPERAȚIONAL CAPITAL UMAN 2014-2020

*Aprobat
Manager de proiect,*

Activitatea A4 Servicii psiho-sociale de sprijin

A4.1. Dezvoltare abilități emoționale, consiliere socială, suport emoțional/ psihologic, consiliere vocațională

Studii de caz privind dezvoltarea de abilități emoționale, consilierea socială/ vocațională a preșcolarilor/ elevilor din grupul țintă, pe categorii de vârstă și nevoi de servicii psiho-sociale, în vederea acordării de suport emoțional/ psihologic pe durata implementării proiectului POCU/784/6/24/139599 ProAcces

SOCIETATEA NAȚIONALĂ SPIRU HARET
PENTRU EDUCAȚIE, ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

INSPECTORATUL ȘCOLAR
AL JUDEȚULUI GIURGIU

Studiu de caz privind consilierea comportamentală la o elevă cu tulburare de conduită

În cadrul întâlnirilor de evaluare realizate de experții de sprijin psihosocial, au fost identificate și câteva cazuri de preșcolari/elevi care prezintă elemente de patologie, nediagnosticate. Ca atare, aceștia nu sunt integrați în grad de handicap și nu beneficiază de profesor de sprijin ori programă adaptată. Profesorii nu sunt sprijiniți pentru a lucra cu ei, neexistând echipă multidisciplinară.

În cele ce urmează, prezentăm, pe scurt, un astfel de caz, împreună cu demersurile ce se impun

I. Date factuale ale preșcolarului/elevului consiliat:

Gen - F

Vârsta 12 ani

Clasa a VI - a

II. Structura familială

Eleva provine dintr-o familie în care mai există alți trei frați mai mici. Familie monoparentală, tatăl fiind necunoscut, iar mama este plecată la muncă în străinătate. Minorii locuiesc în casa mătușii.

III. Problematika preșcolarului/elevului

Din interviurile aplicate, rezultă faptul că eleva a avut întotdeauna unele probleme de complianță la reguli, a fost un copil mai turbulent decât colegii săi, deranja orele și avea un comportament destul de greu de manageriat la clasă, dar și acasă.

Mătușa spune că întârzia la joacă, afară, nu respecta programul de somn sau de masa, uneori absentă nemotivat de la școală, dar fiind un copil inteligent, cu potential, învățatoarea reușea să o mențină în activitate, dându-i unele activități suplimentare, care-i suscitau interesul.

Problemele s-au agravat odată cu plecarea mamei la muncă, în străinătate.

Dacă până atunci, fata mai dădea uneori ajutor la treburile casnice sau cu creșterea fraților mai mici, acum refuză total aceste sarcini și afirmă că nu este treaba ei.

Mătușa nu mai reușește să o stăpânească, astfel încât fata nu mai respectă nici un fel de regulă și orar. Absențele de la școală s-au înmulțit, astfel încât dirigintele își pune problema riscului abandonului școlar.

Tutorele este depășit nu doar de faptul că nu este ascultată, dar este fizic incapabilă să mai răspundă provocării pe care un copil cu probleme comportamentale le pune. Pleacă de acasă, nu spune unde merge, răspunde cu obrăznicie, sfidează, trănțește obiecte în gospodărie.

La clasă a început să se angajeze în comportamente de bullying la adresa colegilor mai vulnerabili, pune porecle jignitoare, răspunde profesorilor sau – pur și simplu – nu se mai prezintă la activități.

A învățat cuvinte urâte, se îmbracă într-un fel provocator, inadecvat vârstei ei, petrece mult timp pe rețelele sociale.

IV. Evaluarea psihologică

La prima întâlnire cu expertul de sprijin psihosocial fata este necooperantă, spune că nu e interesată de a fi evaluată, nu are nevoie de așa ceva, acceptă totuși un test de evaluare a coeficientului intelectual, pentru a demonstra faptul că se situează deasupra celorlalți și deci, în opinia sa, nu are nevoie de școală.

▪ Procedura de evaluare

- Interviul clinic, observația și probe de evaluare a coeficientului intelectual – Matricile Progressive Raven (standard).

Descrierea Succintă a Componentelor Psihologice investigate:

• Dezvoltarea senzorială:

- integritate a analizatorilor, fără deficiențe senzoriale

• Limbaj

- Vocabular bogat, capacitate de organizare a discursului, superioară vârstei cronologice.

• Cognitiv

- Rezultatele la proba aplicată demonstrează intelect de nivel superior (centila 95).
- Eleva este vivace, intuitiv, capabilă de analiză critică, originală și creativă în gândire
- Respinge soluțiile conformiste
- Afirmă că se plictisește la școală

• Comportamental

- Atitudinea este caracterizată de sfidare, opoziție, vindicativitate
- Interviul este luat cu greutate, deoarece nu dorește să fie evaluată, dar pentru că îi place, totuși, să fie lăudată pentru aptitudinile sale intelectuale, consimte totuși să răspundă la întrebări
- Vorbește urât despre mătușă, profesori, colegi
- Nu dorește să se refere la mama plecată la muncă (posibil să considere că a fost abandonată)

V. Obiectivele consilierii

Având în vedere faptul că sunt prezente elemente ale tulburării de conduită, este imperios necesară consilierea tuturor celor implicați în creșterea și educarea minorilor (inclusive a mamei, aflată în străinătate, în cazul acesteia ședințele fiind ținute prin videoconferință).

VI. Demersul consilierii și recomandări

Un program de instruire/pregătire a tutorilor/profesorilor va include:

- **Consilierea părinților/tutorilor/profesorilor** (stabilirea unor ședințe, o dată sau de două ori pe săptămână). Psihoeducația acestora.
- Informarea completă a părinților vizând acest tip de tulburare (posibile cauze, manifestări, consecințe, riscuri); ce se poate face pentru ameliorarea simptomelor copilului, ce presupune acest lucru pentru întreaga familie (angajament, determinare, disciplină etc.).
- Elaborarea unor **strategii de intervenție pentru modelarea adulților implicați în creșterea și educarea minorului**, în scopul dezvoltării acelor abilități consistente, pozitive, mai puțin frustrante pentru copil, care evită reacțiile necorespunzătoare, imediate, dar care urmăresc întărirea comportamentelor pozitive ale acestuia și reducerea celor negative. Prin abilitățile psihologului, *antrenamentul* părinților poate fi realizat și în timp ce aceștia interacționează cu copilul lor.
- **Stabilirea unor obiective SMART** (*Specific / Măsurabil / Accesibil / Realist / Timp*) (Treisman, 2018, p. 252). Se au în vedere abilitățile de care copilul are nevoie să le învețe pentru îndeplinirea scopului. Aici nu este vizat numai copilul, ci și părinții/tutorii în relație cu copilul. Obiectivele sunt stabilite după *definirea problemei, descrierea acesteia, identificarea posibilor factori de formare și dezvoltare, de menținere și de activare a problemei*. (Avramescu, 2016, p. 50)
- **Monitorizarea comportamentelor de risc și a celor sănătoase**, prin recunoașterea acestora. Recomandări pentru **ținerea unui jurnal**, care să

urmărească progresul copilului. În timp, poate fi implicat și acesta în propriul progres. Să-și noteze, pe o “hartă personală”, folosind culori, de exemplu, fiecare culoare reprezentând o *gradație* (*mai puțin bun, bun, foarte bun*) pentru un anumit comportament.

- Se poate construi și un **grafic sau un tabel cu recompense**.
Se va adopta o manieră de joc, prietenoasă, ținându-se cont și de interesele copilului, de ceea ce lui îi place.
- **Crearea unor obiective comune, în familie**, pentru **rezolvarea problemelor**, la care copilul este invitat să participe și care îl pot ajuta pe acesta să se simtă apreciat, să-și dea seama că părerea lui contează, să-l responsabilizeze în alegerile luate, să-i dezvolte stima de sine. În *proiectul* obiectivelor comune pot fi implicate și alte autorități, în afară de cele parentale, precum profesorii, consilierul educațional sau psihologul.
- **Alocarea unui timp productiv petrecut cu copilul**, constant (zilnic), precum și implicarea în activitățile sale. **Inițierea unor jocuri** care au rolul de **activare cognitivă, operațională și afectivă**. În acest timp, este necesar să fie incluse și “*momente speciale*”, care scot din rutină sau predictibilitate. Timpul nu este unul standard, ci poate să fie adaptat în funcție de fiecare copil, fără a forța limitele și în relație cu nevoile acestuia, cu planul urmărit.
- **Stimularea intelectuală a copilului, din partea școlii, reintroducerea sa în clubul de robotică**
- **Lărgirea ariei de interese**, căutarea aptitudinilor speciale ale acestui copil, ceea ce-i va confirma valoarea, îi va da un feedback pozitiv și va reduce riscul de abandon școlar.

VII. Tehnici folosite în consiliere

- **Vizionarea împreună a unor filme**, care au rolul de a aduce mai multă înțelegere pe anumite teme. În acest sens se pot iniția discuții, care încurajează exprimarea copilului, în așa fel încât să se simtă în siguranță să-și expună părerile, fără teama că va fi certat, etichetat, respins. Se interpretează, se comentează, se trag concluzii. Se vizează planul cognitiv, reflectat în cel comportamental și emoțional.
- **Stimularea curiozității copilului pentru a învăța lucruri noi**, pentru schimbarea percepției, prin **exerciții creative** (Treisman, 2018), care insistă pe dezvoltarea unor dimensiuni precum *capacitatea de a asculta fără a întrerupe, de a învăța respectul, disciplina*. Ar fi indicate jocurile prin care *învață să-și aștepte rândul, să-i asculte pe ceilalți, să învețe sentimentul de control*, astfel încât *să se simtă în siguranță* în orice moment.
- Este salutat, apreciat, recompensat efortul copilului, oricât de mic este. Deși scopul e cât se poate de serios, se va urmări ca atmosfera creată prin aceste exerciții să fie una naturală, destinsă, cu tentă ludică, sănătoasă, iar nu una rigidă, inflexibilă, bazată pe teamă și pedepse.
- Spre exemplu, pentru **gestionarea furiei, a emoțiilor nedorite**, copilul ar putea fi atras într-un joc de genul “**Numește emoția**”, cu scopul de a-și **externaliza emoțiile, dar și gândurile**, de a și le recunoaște, de a se elibera de tensiunile interioare. Copilul ar putea fi ajutat să creeze un *colaj* cu emoțiile trăite de el și să le clasifice, “după gust, miros, culoare”, după ceea ce îi *comunică* fiecare din ele. De altfel, majoritatea studiilor pentru copiii cu *ODD*

sau alte tulburări se concentrează pe recunoașterea expresiei emoțiilor acestora. (O’Kearney et al, 2017).

- În afară de faptul că va fi încurajată o comunicare deschisă, acest lucru ar putea ajuta și părinții să-și dea seama de ceea ce simte sau gândește propriul copil, să descopere aspecte profunde, pe care nu le-au știut sau nu le-au intuit. În același timp, părinții și copilul învață să lucreze împreună, să coopereze.
- **Poveștile cu scop terapeutic, basmele** ar putea conferi copilului o dimensiune exactă a comportamentului său, impulsionându-l să aleagă o direcție sănătoasă, sporind sentimentul încrederii personale, al stimei de sine. Prin povești, basme (“o educație cu blândețe”) ar putea fi explorate într-o manieră creativă, folosind **metaforele**, aspecte sensibile sau ar putea fi depășite obstacole comportamentale, mentale, emoționale. (Bettelheim, 2017)
- Continuând ideea, se poate construi o *poveste a familiei*, fiecare membru continuând de unde rămâne celălalt. Povestea poate fi direcționată de părinți spre ceea ce este important, respectiv îmbunătățirea relațiilor în familie, cu ceilalți copii, cu adulții, ca figuri de autoritate.
- **Jocul de rol**, o metodă de învățare activă, un derivat al psihodramei clasice moreniene, prin care copilul ar putea să se cunoască mai bine atât pe sine, cât și pe ceilalți:
 - pentru **dezvoltarea unor relații pozitive** ale copilului cu părinții, cu profesorii, cu alte autorități, cu cei din jur. Sunt alese **teme din repertoriul comportamentelor** care trebuie **învățate** sau al **emoțiilor** care trebuie **gestionate mai bine**.
 - pentru **cunoașterea de sine și pentru lărgirea perspectivei**. De exemplu, **“Pălăria magică”**. *Cine sunt când îmi pun pălăria pe cap?*

*Ce pot să fac? Ce abilități am? Cum mă comport astfel? Cum vorbesc?
Ce cuvinte folosesc?*

Copilul este încurajat să se exprime și să se comporte congruent rolului, să diferențieze între aspectele polare ale comportamentului: *bine-rău, corespunzător-necorespunzător, adecvat-inadecvat* etc., prin prisma consecințelor, putând să aleagă ce e mai potrivit.

- în care trebuie luate niște **decizii**. Spre exemplu, copilului i se distribuie un rol, în care sunt specificate anumite **sarcini, responsabilități**, apoi este confruntat cu o situație în care trebuie să facă niște alegeri, să ia o decizie. Când alegerea este potrivită, este lăudat, premiat. Dacă nu este o alegere bună, se va discuta pentru accesarea nivelului de înțelegere, fiind încurajat să continue.
 - **centrat pe soluții/resurse**. De exemplu, “**Cutia cu soluții/resurse**”. Se prezintă *problema*. În cutie sunt bilețele scrise cu *resurse și soluții*. Se prezintă *problema*. “Care este soluția pentru problema X”? / “Care sunt resursele ca să depășim problema X”? “Ce ai face în această situație?” Se trag bilețele din cutie, se interpretează.
- **Inversarea de rol:** copil /părinți. Copilul va juca rolul fiecărui părinte în parte. Și fiecare părinte va juca rolul copilului. Se vor putea vedea fiecare prin ochii celuilalt, pentru a dobândi perspective noi. Se pot explora anumite situații, cu focalizare pe aspectele care pot fi îmbunătățit.

APRILIE 2023